

za katero sta značilni prepoznavnost in specializiranost. Le dobro organizirane in učinkovito upravljane regije bodo sposobne zaznavati in sebi v prid izkoriščati globalne razvojne priložnosti.

Pri tem se ideja o trajnostnem razvoju bolj kot ovira čedalje bolj kaže kot edina realna razvojna možnost. Zdajšnji razvojni koncept namreč preveč poudarja ekonomsko komponento razvoja in se, kljub naši utvari o njegovi neranljivosti, kaže kot šibek, s socialnega in okoljskega zornega kota pa celo nepošten. Očitno je, da pri načrtovanju razvoja ne zadoščajo le gospodarska, socialna in okoljska komponenta, ampak jih je treba nadgraditi še z etično, ki je lahko ključni moment pri iskanju ustreznih razvojnih paradigem.

Drago Kladnik

Brigita Jamnik, Aleš Smrekar, Borut Vrščaj:

Vrtičkarstvo v Ljubljani

Geografija Slovenije 21

Ljubljana 2009: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, 224 strani, 120 fotografij, grafov in zemljevidov, 20 preglednic, ISBN 978-961-254-150-7



21. knjiga zbirke Geografija Slovenije je rezultat interdisciplinarnega preučevanja pojava vrtičkarstva na območju Mestne občine Ljubljana, to je na območju Ljubljanskega polja in Ljubljanskega barja. Monografijo so zasnovali kemičarka, geograf in agronom – pedolog, sodelovali pa so še številni drugi strokovnjaki s področij agronomije, kemije, fizične in socialne geografije, hidrogeologije, ekologije oziroma varstva okolja, vodnega gospodarstva in prostorskega načrtovanja.

Ena značilnih mestnih dejavnosti oziroma tipov rabe tal je predstavljena z najrazličnejših vidikov: zgodovinskega, ekonomskega, socialnega, psihološkega, poudarjeni pa so okoljevarstveni, zdravstveni in upravnonačrtovalski vidik.

Glede na to, da so sodelovali pripadniki zelo različnih strok, je bilo treba najprej uskladiti terminologijo. Tej so avtorji posvetili eno uvodnih poglavij, na koncu pa so dodali še terminološki slovar.

Predstavili so zgodovinski razvoj vrtničarstva po svetu, v Evropi in pri nas in izvedli medsebojne primerjave. Opravili so obsežno terensko delo in pojav osvetlili s pomočjo anketiranja ter analiz socialnoekonomskih značilnosti prebivalcev – uporabnikov vrtničkov (izvor, starostna, spolna in izobrazbena struktura, delovna aktivnost, gostota in tip poseljenosti), analiz vrtničkov (lokacija, razporeditev, velikost, raba zemljišč, ugotavljanje kakovosti prsti, lastnosti rastlin in lastnosti podzemne vode z vzorčenjem ter kemijsko in fizikalno analizo, infrastrukturna opremljenost, lastniške razmere, vrste objektov na vrtničkih, dostopnost, oddaljenost od stalnih bivališč) in analiz medsebojnih odnosov in vplivov med vrtničkarji in urbanim okoljem.

Tudi v Ljubljani so se značilnosti vrtničarstva močno spreminjale. Po 2. svetovni vojni so se pojavili povsem novi motivi za obdelovanje zemlje. Vse manj je bilo eksistenčnih razlogov, rasli pa so pomen vrtničarstva kot prostočasovne dejavnosti, pomen stika z naravo in sprostitve zaradi siceršnje prostorske utesnjenosti. Rasle so potrebe po fizični aktivnosti, druženju in možnosti pridelave zdrave hrane.

Ker je razvoj vrtničarstva vse 20. stoletje potekal stihijsko in ker vrtničkarji niso bili ozaveščeni in seznanjeni s širšo problematiko, so bili ti na eni strani žrtev okoljsko negativnih pojavov (bližina prometnic, industrije, onesnaženost prsti, hrup, neugodne vodne razmere), na drugi strani pa so se sami pojavljali kot onesnaževalci okolja (neprimerno gnojenje in uporaba fitofarmaceutskih sredstev, ogrožanje podzemne vode oziroma vodovarstvenih območij, infrastrukturna neurejenost, estetska oporečnost).

Vrtničarstvo v Ljubljani je doseglo največji obseg (267 ha) sredi devetdesetih let 20. stoletja, ko se je z dejavnostjo po oceni ukvarjalo 12.000 vrtničkarjev. Ob prelomu tisočletja pa se je že kazal drugačen trend; s sodobnimi družbenopolitičnimi spremembami oziroma spremembami načina življenja in zaradi poostrenih pogojev oziroma zahtev v prizadevanju za bolj trajnostni razvoj se je dejavnost začela krčiti. Do leta 2005 naj bi število vrtničkarjev že upadlo na 10.000. Leto kasneje so mestne oblasti ostro ukrepale proti nelegalnim vrtničkarjem, vrtnički in vrtničarstvo pa so prvič postali sestavni del prostorskih načrtov. Krčenje zemljišč z vrtnički so tako povzročili tudi novi standardi in leta 2008 jih je bilo še 218 ha ali skoraj petino manj kot v času največjega razmaha.

Cilj interdisciplinarne raziskave je torej bil, povezati predstavnike vrtničkarjev, mestnih oblasti in stroke ter dejavno prispevati k pozitivnim premikom na področju načrtovanja vrtničarstva. To pomeni upoštevati minimalne lokacijske standarde, pomagati pri odkrivanju najprimernejših lokacij za ureditev vrtničkov in predlagati, s katerih lokacij bi bilo z vidika trajnostnega razvoja in dolgoročne zaščite vodnih virov vrtničke še treba črtati. Prav tako so pomembni predlogi glede takojimenovanih mikroelementov urejanja vrtničkov (temeljna infrastrukturna opremljenost, dostopnost, skupni prostori, videz, funkcionalnost, enotnost, velikost), posebej pa predlog stalnega ustreznega izobraževanja vrtničkarjev, s čimer se lahko njihova okoljska ozaveščenost in stanje v okolju bistveno izboljšata.

Maja Topole

Nika Razpotnik, Mimi Urbanc, Janez Nared:
Prostorska in razvojna vprašanja Alp
Georitem 12

Ljubljana 2009: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, 94 strani, 15 slik, 24 preglednic, ISBN 978-961-254-128-6

Alpe podobno kot druga gorovja izkazujejo izrazito razvojno dvojnost. Na eni strani nekatera dobro povezana in dostopna dolinska območja doživljajo blaginjo, ki je pogosto povezana s suburbanizacijo predalpskih metropolitanskih območij, na drugi strani pa obstajajo območja, ki za ljudi in kapital niso več zanimiva in so zato podvržena depopulaciji. Urbanizacija Alp se spreminja, zlasti zaradi vpliva strukturnih sprememb v gospodarstvu. Globalizacija in temeljni kulturni premiki v družbi vodijo k bolj izraziti internacionalizaciji tudi bolj odročnih alpskih pokrajin. Za alpski prostor se navaja zlasti rast